Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zamankbr.ru

ЗАМАН

Орта кюн, 21 январь, 2016 жыл №9 (19930)

ЗАМАН – ВРЕМЯ

ЗАМАН – ВРЕМЯ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ЖЫЙЫЛЫУ

Бусагъатда бек магъаналы жумушланы тамамлауну амаллары сюзюлгендиле

Тюнене КъМР-ни Правительствосуну юйюнде Право бузукъулукъланы жолларын кесиу жаны бла ведомствола аралы комиссияны жыйылыуу болгъанды. Ол Къабарты-Малкъарны премьер-министри **Мусукланы Алийни** башчылыгъы бла бардырылгъанды. Анда «КъМР-де право бузукъулукъланы жолларын кесиуню, жамауат низамны бла жамауат къоркъуусузлукъну кючлендириуню» 2013-2020 жыллагъа жарашдырылгъан къырал программасы жашауда къалай бардырылгъанына къаралгъанды, къырал органланы, право низамны сакълаучу структуралары бла предпринимательлени Россейли бизнесни коррупциягъа къажау хартиясыны чеклеринде бирге ишлеулерин игилендириуню, республиканы шахарларында бла районларында социальный объектлени суратха алыучу эмда видео системала бла жалчытыуну, наркоманиядан багъылгъанланы реабилитация эмда ресоциализация этиу жаны бла ишни къыйматлыгъын кётюрюню амаллары эмда башха вопросла сюзюлгендиле.

КъМР-ни Билим бериу, илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосу билдиргеннге кёре, акъылбалыкъ болмагъан сабийледен 259-су эмда осал кылыкълы юйюрледен да 119-су эсепге алынып тыла, алагъа социальный, право эмда психология-педагогика жаны бла да тийишли болушлукъ этиледи. Салынгнан борчланы тамамлауда наркотиклеге юйреннгенлеге багъыу, аланы жамауат жашаугъа къошуу, медицина учреждениялары инфраструктураларын игилендириу, ырысхы-техника онгларын кючлендириу, жамауатны институтлары бла байламлыкъланы тап къурау артыкъда магъаналыды.

Республиканы Саулукъ сакълау министерствосуну шартларына кёре уа былтыр бла тенглешдиргенде наркодиспансер эсепде тургъанланы саны азайгъанды.

Гитче эмда орталыкъ бизнес бла кюрешгенлени тюзлюк бла бардырылмагъан конкуренциядан къоруулаугъа, административ къысылыкъ этиуню тохтатыугъа, коррупция аманлыкъланы жолларын кесиуге артыкъда уллу эс бурургъа керек болуп турады. Сёз ючюн, озгъан жыл КъМР-де МВД-ны къуллукъчулары улутха алыу бла байламлы 35 шартны ачыкълагъанды, коррупция аманлыкъ ючюн уголовный жуупха 52 адам тартылгъанды. Бюджетни ахчасына суукъ къол жетдирген 47 адамны ишлери тинтилгендиле эмда сюдге берилгендиле.

Жамауат низамны бла къоркъуусузлукъну кючлендирир муратда «Безопасная республика» деген аппарат-программалы комплексни игилендириу эмда айнытыу жаны бла мадарла андан ары бардырыладыла. Болумну кёрюп, тинтип тургъан арагъа салынгнан видео приборланы саны 514-ге жетдирилгенди. Камерала салынгнан жерледе право бузукъулукъланы 60 процентге дери азайгъанлары эсленнгенди.

Тамамланнган ишлерини юслеринден билдириу бла жыйылыуда КъМР-ни билим бериу, илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министрини орунбасары **А.В.Кирин**, саулукъ сакълау министрни орунбасары **Асанланы А.О.**, РФ-ни Наркотиклеге контроль этиу жаны бла федерал службасыны КъМР-де Управлениясыны таматасы **О.Х.Сокуров**, КъМР-ни урунуу, иш бла жалчытыу эмда социальный айнытыу министри **Тюбейланы А.И.**, КъМР-ни сатыу-алыу-промышленность палатасыны председатели **Х.М.Гукетлов**, КъМР-де МВД-ны экономика къоркъуусузлукъ эмда коррупциягъа къажау кюреш жаны бла бёлюмюню таматасыны орунбасары **В.М.Маиров**, КъМР-ни Транспорт эмда связь жаны бла къырал комитетини председатели **А.М.Кудаев** сёлешгендиле.

Жыйылыуну ишине КъМР-де федерал инспектор **В.В. Глущенко** къатышханды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Парламент

Социальный мекямланы салыуун кёбейтирге кереклиси айтылгъанды

КъМР-ни Парламентини Къурулуш, жашау журт-коммунальный мюлк эм ТЭК комитетини башламчылыгъы бла «тёгерек стол» бардырылгъанды. Анда халкъны жашау журтла бла жалчытыуну проблемасы сюзюлгенди.

Комитетни башчысы **Валерий Гриневич**, жыйылыуну ача, тинтилген теманы магъаналылыгъын чертгенди. «Биз барыбыз да къурулуш эм жашау журт-коммунальный сфераладa проблемала кёп болгъанларын билебиз. Алай бюгюнлюкде федерал арада регионланы власть органлары бла бирге аланы тамамлауну амаллярын жарашдырыгъандыла. Бу жыйылыуда уа кемчиликден къутулууну жолларын табарбыз деп ышанама, бютюнда къурулуш сферада болжалланы сакълау бла байламлы жорукъланы», - дегенди ол.

КъМР-ни Жашау журт эм ЖКХ министрни орунбасары **Татьяна Швачий** докладында «КъМР-де халкъны жашау журт бла жалчытыу» къырал программаны энчиликлерини юслеринден айтханды. Ол келтирген шартлагъа кёре, аны чеклеринде 2013 жылда 290,8 минг квадрат метр жашау журт хайырланыргъа берилгенди, 12 кёп къатлы юй битдирилгенди. 2014 жылда уа ол ёлчем кёбейгенди – 328,4 минг квадрат метр.

Былтыр 409,7 квадрат метр жашау журт ишлетирге план бар эди, январь-ноябрь айлада шартланы юслеринден айтханда, ол 281,1 мингге жетген эди. Былтыр онбир айны ичинде 5 кёп къатлы юй битдирилгенди.

Градостроительный эм проект документлени, жер-жерлени айнытыуну планларыны юслеринден айтханда уа, аллай документлери болургъа керекли битеу 122 муниципал къуралыуда да ала жарашдырылып, къабыл кёрюлгенديле. Ол санда юч шахарда, 7 районда эмда 112 элде.

Татьяна Швачий гражданланы бир-бир къауумларына жашау журтла ишлетирге жерлени хакъсыз бериуню юсюнден да айтханды. 2013 жылда юч эм андан да кёп сабийлери болгъан юйюрлеге 36 жер юлюш берилгенди. 2014 жылда уа – 175 юйюрге. 2015 жылны 11 айында да 207 жер юлюш бёлюннгенди. Быйыл а кёп сабийли юйюрлеге 2501 жер берирге мурат барды. Алай бла 2017 жылгъа дери гражданланы бу къауумларыны 55 процентини жашау болумлары игилендирилликди.

Былтыр Уллу Ата журт урушну 29 ветеранына да фатарла берилгендиле. Бу жумушлагъа 28,5 миллион сом къоратылгъанды. Андан сора да, жаш юйюрлени жашау болумларын игилендириу жаны бла программаланы чеклеринде 210 юйюр сертификат къоллу болгъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Конкурс

Россейни жюз эм иги школларыны санында

Алгъаракълада Санкт – Петербургда къыралда билим бериуде болум эмда тамблагъы кюнде аны айнытырча къаллай амалланы хайырланырга кереклиси бла байламлы «Школа будущего» деген IV Битеуроссей форум бардырылгъанды. Анда Бахсан муниципал районну Кишпек элини орта билим берген школу «Россейни жюз эм иги школу» деген конкурсну лауреаты болгъанды.

Эришиуде белгили организацияланы келечилеринден къуралгъан комиссия Къабарты – Малкъардан окъуу учреждениясы материаллары бла шагъырейленип, анга бийик багъа бергенди. Школну таматасы Дадусия Балкарова уа «Директор года-2015» деген атха тийишли болгъанды.

Бизни корр.

Унутулмазлыкъ такъыйкъала

Занкишиланы Казбек Президент бла тутушханды

2016 жылны аллында Россейни Президенти Владимир Путин Сочиде дзюдодан къыралны жыйымдыкъ командасыны спортчулары эмда аланы тренерлери бла тюбешгенди.

Къыралны башчысы ЮФО-ну жыйымдыкъ командаланы хазырлаучу арасында дзюдодан команданы генеральный менеджери Эцио Гамба бла спаррингге чыкъгъанды эм талай башха спортчула бла да тутушханды. Анда бизни жерлешибиз Огъары Жемталадан Занкишиланы Казбек да болгъанды. Бюгюнлюкде ол «Тюмень-дзюдо» спортчуланы олимпиадагъа хазырлаучу арада жарау этеди, спортну халкъла аралы устасыды.

Жараудан сора Владимир Путин спортчуланы, тренерлени да Жангы жылны байрамы бла алгъышлагъанды эмда келе тургъан Олимпиада оюнлада хорларларын сюйгенин билдиргенди. «Жангы жылда сизге игилик, жетишимле, жарыкъ кёллюлюк, кийик саулукъ тежейме. Олимпиада оюнлагъа эсен жетигиз. Сау болугъуз!» - дегенди ол.

Россейни дзюдодан федерациясыны президенти Василий Анисимов а быллай тюбешиуле командагъа бек магъаналы болгъанларын, спортчуланы кёллендиргенлерин белгилегенди.

Бизни корр.

СУРАТДА: Владимир Путин бла Занкишиланы Казбек.

ТЮБЕШИУ

«Рингге аягъым басханлай, базыныулу болама»

Тюнене Хасанияны Маданият юйюнде эсде къалырча тюбешиу болгъанды. Анга грек-рим тутушуудан олимпиадалы чемпион, КъМР-ни Парламентини Спорт эмда туризм жаны бла комитетини председатели, РФ-ни Граждан къоруулауну ишлери, къыйын болумла эмда табийгъат къыйынлыкъланы хаталарын кетериу жаны бла министерствосуну КъМР-де Баш управениясыны таматасыны надзор жаны бла орунбасары **Мурат Карданов**, КъМР-ни Парламентини Бюджет,налогла эмда финансла жаны бла комитетини председателини орунбасары **Шауаланы Илиас**, КъМР-ни спорт министрини орунбасары **Заур Хежев**, Нальчик шахар округну администрациясыны физкультура эм спорт жаны бла управлениясыны башчысы **Беслан Буздов**, республиканы Муслийманларыны дин управлениясыны таматасыны орунбасары **Мисирланы Хызыр** эмда бек сыйлы къонакъ- Россейде жорукъсуз сермешледен бек кючлюге саналгъан, Россейни, Евразияны да чемпиону **Туменланы Альберт** келген эдиле.

Алагъа школчула, устазла, эллиле, спорт школланы тренерлери жарыкъ тюбегендиле. Къонакъла залгъа киргенлей окъуна анда олтургъанла, ёрге сюелип, иги кесек заманны къарс къакъгъанлай тургъандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къыйналгъанла сыйланнгандыла 2 бет

Ленинни мыйысын тинтирлерин Брежнев нек буюргъанды 2-4 бетле

Адамланы тангларын, кюнлерин да сюймеклик бла жарытхан поэзия 3 бет

Жаш гёжефлени таукел атламлары 4 бет

Коллективде аны сыйы-намысы бийик эди 4 бет

Саутну эм окъланы букъдуруп тургъанды 4 бет

Социальный мекямланы салыуун кёбейтирге кереклиси айтылгъанды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Министерство ёксюз эм къарар адамлары болмагъан сабийлени жашау журтла бла жалчытыугъа жууаплыды. Аны чеклеринде арт юч жылны ичинде 198 жашау журт сатып алыннганды, аладан 192 ёксюзлеге берилгенди. Къалгъанланы уа документлери жарашдырыла турадыла. Ала Росреестрге берилип, къырал объектлени тизмесине салынырыкъдыла.

Нальчик шахар округну администрациясны таматасыны экинчиси **Анатолий Тонконог** республикада жашау журт политиканы толтурургъа социальный мекямла болмагъанлары чырмагъанын чертгенди. «Арт 10 жылда аллай бир юй да ишленмегенди», - деп къошханды ол.

Аны акъылына кёре, гражданланы общежитледен кёчюрюную программасы тамамланса, халны бир кесек тынчайтыргъа боллукъ эди. Бу иш а жангы юйле ишлене баргъанларына кёре тамамланады. Алай программа жашауда бардырылгъан заманны ичинде шахарда болгъан 30 общежитден фатарла бла жаланда ючюсюнде тургъанланы жалчытыргъа онг болгъанды.

Халкъны жашау болумун игилендирирге льготалы ипотека кредитле жангыдан берилип башласала себеплик этерик эдиле. Анатолий Тонконог программагъа кёре кредитни бир кесеги республикалы бюджетден тёленнгенин эсгертгенди.

Прохладныйни администрациясны башчысыны экинчиси **Дмитрий Кочергин** шахарда тийишли жумушлагъа хайырланылмагъан жашау фондну тохташдырыу иш бардырылгъанын чертгенди. Ачыкъланнган журтла уа эсепде тургъанлагъа неда муниципалитетни жашау журт фондуна къошуладыла. Андан сора да, къурулуш тири бардырылады. «Агростройсервис» акционер обществогъа 24-фатарлы эконом классы кёп къаллы юйню ишлетирге эркинлик берилгенди.

Компанияны оноучуларыны проектге жангы корпус къошуп, аны 32-фатарлы этерге муратлары барды. Шёндю проектге ол жаны бла тюрлениуле кийириледиле. Алада бир квадрат метрни багъасы 22,5 минг сомгъа жетериги белгиленеди.

Жуукъ кезиуде уа Остапенко орамда жангы микрорайон ишлетирге мурат барды, битеу да бирге 314-380 фатар. Къурулушну «Кавказкабель» общество бардырады.

Депутатла эконом классы жашау журтланы ишлетиуню, къурулуш бардырылгъанда планла эм схемала сакъланмагъанларыны проблемаларын да сюзгенди.

Жыйылыу КъМР-ни Правительствосуна тийишли эсгертиуле къабыл этиу бла бошалгъанды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

«Рингге аягъым басханлай, базыныулу болама»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Тюбешиую Хасания элни администрациясыны башчысы **Азаматланы Къайсын** ачханды эм бардыргъанды. Устаз **Улбашланы Джамиля** уа къонакъла бла жыйылгъанланы шагъырейлендирип, Альбертни юсюнден къысха билдириу этгенди. Андан сора залда олтургъан окъуучула, устазла, эллиле да Тюменланы жашларына, башха къонакълагъа да соруула берип башлагъандыла. Аланы барына да жуап берирден алгъа Альберт хасаниячылагъа, аны кеслерине чакъырып, сыйын биийке кётюргенлери ючюн жюрек ыразылыгъын билдиргенди. «Бизни бу тюбешиуюбюз барыбызгъа да хайырлы болур деп ийнанама»,-дегенди.

Сора спорт бла алты жылындан кюрешип баштыкъда къоркъуулуду. Сени ачытмазлары ючюн а кече- кюн демей жарау этгенлей турургъа керекди. Спортну сайлагъан жашчыкълагъа бла къызчыкълагъа айтырыгъым: анга кёлюнгю салмасанг, хорлам болдураллыкъ тюйюлсе»,-дегенди.

Артха къарап, жашауунгда не затны тюрлендирлигенг деген соруугъа уа бир затны да угъай деп жууаплагъанды. «Насыпха, артда сокъуранырча бир зат да этмегенме, анамы, атамы жюреклерин къыйнамагъанма. Школда бек аламат окъуучуладан болмагъан эсем да, кёпледен артха къалмагъанма»,-деп къошханды.

Америкада рингге чыгъа туруп Газаланы Алимни «Анам» деген жырын салдыргъанын да сагъындыла Альбертге. «Хар бирибизге да анала уллу къыйын саладыла. Сёз лагъанын, анга биринчи болуп жолну атасы кёргюзтгенин айтханды. «Ол манга заманында спорт бла кюреш деп болушлукъ этип башламаса эди, ким биледи, бусагъатда мен къайда боллукъ болур эдим. Аны себепли бюгюнлюкде жашауумда болдургъан жетишимлерими 99 проценти атамы бла анамы хайырындандыла»,-дегенди.

Ол бокс бла онсегиз жылындан бери кюрешгенин, ары дери уа миллет тутушуудан жараула этгенин айта, сайлауна сокъуранмагъанын чертгенди. «Спортну къайсы тюрлюсю да тынч тюйюлдю, алай бу уа арючюн, мен бир жумуш бла чыгъып, кечирек къалсам, анам юйге кирмей, къабакъ эшикни аллында сакълап турады. Мен эришиулеге чыгъардан алгъа менден эсе анам бек къайгъы этгенин уста билеме. Аны не бла да кёлюн алырча сюеме. Ол жыр бла уа тансыгъымы алама»,-дегенди.

Ол дагъыда рингге ауруп тургъанлай чыкъгъанын да айтханды. «Мында окъуна грипп тийген эди,-дейди ол.- Дарман ичерге уа жарамайды. Бизни бек къаты тинтдиле допингге. Ауругъаныму иги болгъунчу, Америкагъа учханма. Жолда да къыйналгъанма. Бек арыгъанма. Болсада рингге чыгъаргъа борчлу эдим да, чыкъгъанма».

Альберт мындан ары этген муратын да жашырмагъанды: «Дунияны башында бек кючлю болургъады. Бусагъатда кесиме башха борч салмайма, спорт бла кюрешгенден башха»,-дегенди.

Рингге чыгъардан алга къоркъгъан иш этмисе деп да сордуна жашдан. Ол а: «Бир кесек къыйналама, къалай болурма деп сагъыш этеме, болсада рингге аягъым басханлай, битеу сагъышларым, къоркъгъаным да гунч боладыла. «Чалдишни» ичинде кесиме бек базынама»,-деп жууаплагъанды.

Аны энчи жашауну юсюнден билирге сюйгенлеге уа Альберт сюйген къызы болгъанын жашырмады. «Кёп да бармай юйдегили болурма деп турама»,-деди.

Ызы бла Мурат Карданов сёлешгенди. Ол Хасания элден атлары айтылгъан кёп спортсменле чыкъгъанларын айтып, аланы араларында къарындашла Къаралары, Бёзюлары, Гелялары да болгъанларын эсге салгъанды. «Мен аланы барын да бек уста таныйма, хар бирини юсюнден да сагъатла бла айтып турургъа къолумдан келликди.

Алай бюгюн бу залда олтургъан жашчыкъла мени сизни биллегендиле. Аланы кёзчюклери нечик жаныпдыла. Ол мени бек къуундырады. Кёзле жана эселе, сизни спортха сейириги барды»,-дегенди.

Ол Тюменланы Альберт бла тюбешиуге Парламентни Председатели кеси окъуна келирге ыразы болгъанын, алай къырал жумуша бла чырмалгъанын билдиргенди. Сора депутатла аны законла чыгъарыучу органны эм даражалы саугъасына - Сыйлы грамотасына- тийишли кёргенлерин, аны уа Татьяна Егорова Парламентде кеси берлигин айтханды.

Заур Хежевге уа хасаниячыла элде футбол майдан болмагъанын эсгертгенди. Ол а ишлене тургъан бир-бир объектле битгенлей, Хасанияда майдан да къолгъа алынырыгъын билдиргенди. Аны юсюнден Беслан Буздов да билдириу этгенди. Ол 16-чы номерли орта школну устазларына да ыспас этгенди. Артыкъ уллу иш хакъ алмай, сабийлени ариу къылыкълы юйретиу жаны бла кёп жумуш тамамлагъанларын белгилегенди. «Быллай тюбешиуле да сабийлени юйретиуге уллу себеплик этгенлерине сёз жокъду»,-дегенди.

Шауаланы Илияс элни эмда эллилени атындан Тюменланы Альбертге ыспас этгенди, шаданы ары да тутхан ишинде жетишимли болурун сюйгенин билдиргенди. Ахырында Азаматланы Къайсын эллилени атларындан Альбертге саугъагъа бичакъ бергенди.

Тюбешиу бошалгъандан сора да окъуучула, устазла, эллиле да жетишимли жашны тёгеригин алып кёп заманны тургъандыла. Аны бла суратха тюшгенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Таплыкъ

Республикада «Россельхозбанкны» 97 минг картасы жюрютюледи

Быйыл Къабарты – Малкъарда «Россельхозбанкны» бёлюмюню хайыры бла 97 минг карта жюрютюледи. Аладан онбеш минги былтыр ишлеп тебиригенди. Бюгюнлюкде республикада банк бла байламлыкъда 250 предприятие бла организация ишлейдиле. Ол себепден иш хакъларын алыр ючюн банкны картасын 74 минг хайырланады.

Республикада жашагъанла «Россельхозбанкны» сайлагъанларыны сылтауу тюрлю- тюрлю операцияла бардырырча аслам точкала болгъаныды. Бюгюнлюкде аллай жерле 46 бардыла. Аладан отузу банкоматладыла, асламысы сау сутканы тохтамай ишлейдиле. Уллу тюкенледе, банкны филиаллрында эм башха жерледе да орналадыла ала.

- Банкны карталарын хайырланнганланы аларында сокъуранныган адам жокъду. «Овердрафт» кредит алгъанда да ёнкюч азыракъ процент бла бериледи. Клиентге счётда болгъан ахчасы бла тюрлю-тюрлю операцияла бардырыргъа жарайды. Дагъыда башха кёп иги онгла бардыла, - деп билдиреди КъМР-де «Россельхозбанкны» бёлюмюню таматасыны орунбасары Юсюпланы Аслан.

Бизни корр.

Хурметлеу

Къыйналгъанла сыйланнгандыла

Алгъаракълада Къашхатауда тылда урунган бир ненча адам кесларини юбилейлерин белгилегендиле. Аланы туугъан кюнлери бла алгъышлап РФ-ни Президенти Владимир Путинден эм Къабарты–Малкъарны Башчысындан Юрий Коковдан да письмола келгендиле. Черек муниципал районну администрациясыны башчысы Муратзланы Борисни атындан а саугъала берилгендиле, деп билдиреди районну пресс- службасындан.

Гергъокъланы Ханифа Байсыланы Харун бла.

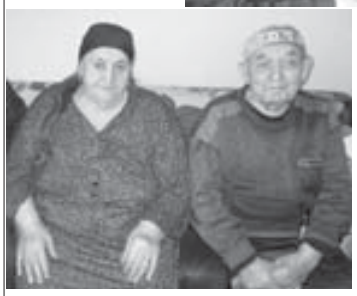

Гуппойланы Махти бла Мариям.

Алай бла саулукъ, саламатлыкъ, узакъ ёмюр тежеген письмону Гергъокъланы Ханифа да алгъанды. Анга бюгюнлюкде 95 жыл толгъанды. Огъурлу амма жашы Исмайылдан бла къызы Мариядан, аланы алты сабийлеринден эм 21 туудугъундан да къуугана жашайды.

Ол кюн районну администрацияны ишлери жаны бла управлениясыны таматасы Байсыланы Харун токъсан жылы толгъаны бла Гуппойланы Мариямны да алгъышлагъанды. Мариям миллети бла бирге кёчгюнчюлюкню сынагъанды. Орта Азияда бирси тиширыула бла мамукъ жыйгъанды, жарашдыргъанды. Ата журтуна къайтхандан сора кёп заманны Къашхатауда «Дом быта» учрежденияда ишлеп тургъанды. Ол баш иеси Махти бла тёрт къыз, эки жаш ёсдюргендиле. Бюгюнлюкде аладан туугъан онюч сабийден бла онбеш туудукъдан къууана жашайдыла.

Геукланы Хусей бла Хаби.

Токъсан жылын Геукланы Хусей да белгилейди. Акъсакъал юй бийчеси Хаби бла бир юй къурагъанлы быйыл 65 жыл толгъанды. Ала алты къыз бла беш жаш ёсдюргендиле. Бусагъатда аладан туугъан жыйырма туудукъ бардыла. Хусей бу къыйын заманда аны хурметлегенлерине жюрек ыразылыгъын билдире, озгъан жылладан кёп сейир хапар да айтханды.

Адам не заманда да къоллларын жиберип къоймай, ишлерге, башын тутаргъа кюреширгге керекди, дейди ол.

Бизни корр.

Ётюрюк хапарланы ачыу

Ленинни мыйысын тинтирлерин Брежнев нек буюргъанды

Школлада бла институтлада Владимир Ульянов-Ленинни ишлерин эрттеден бери да окъутмайдыла. Алай Совет къыралны къурагъан инсанны юсюнден таурухла бла болмачы хапарла бир да ёчюлмейдиле, бютюн жайыла барадыла.

«Комсомольская правда» Ленинни жашауун тинтген алимлени араларында даражасы уллу жюрюген, 300-ден артыкъ илму иши болгъан, тарых илмуланы доктору, профессор Владлен Логиновну болушлугъу бла дуниянны пролетариатыны бачамасыны юсюнден артыкъда кёп айтылгъан мифле терс болгъанларын ачыкъларгъа таукелленнгенди.

1. Ленин деген атны къалай бла алгъандыды?

-1901 жылда жаз башында Владимир Ульянов Николай Ленин деген жашырын атны жюрютюп башлагъанды. Аны къайдан алгъаныны юсюнден алимле кёп тюрлю айтадыла. Бирле топонимика бла байламлы этедиле –Лена черекни неда Берлинни къатында Ленин атлы элчикни атыды деп. Бир-бир историкле уа аны сылтауун сюймеклик бла байламлы этгендиле. Къазандан ариу тиширыу Елена Ленинани, Мариин театрда хорда жырлагъан Елена Зарецкаяны да юлгюре келтиргендиле. Тарыхчы эм жазыучу Михаил Штейнни айтханы кертиге барысындан да жууугъуракъды. Нек?

Ленин деген тукъум Посник къазакъдан башланады. Аны уа 17-чи ёмюрде Сибирьни хайырланыугъа, Лена черекде къышда къош къураугъа къыйын салгъаны ючюн чанкаланы санына къошхандыла эмда Ленин тукъумну бергендиле. Аны адамлары аскер, къырал къуллукълада да атларын кёп кере айтдыргъандыла. Аладан бири –Николай Егорович Ленин, статский советникни къуллугъунда отставкагъа чыгъып, 19-чу ёмюрню 80-чи жылларында Ярославль губерниягъа кёчгенди эмда 1902 жылда анда ёлгенди. Аны сабийлери, Ульяновну атасына хурметлери асыры уллу болгъандан, аталарыны паспортун Владимир Ильичге бергендиле. Жаланда туугъан жылын бла юнюн тюрлендирип. Ол документ Ульяновха артда, ол бугъунуп айланнган заманда, бек жарагъанды...

2. Бачаманы чюйют тамырлары болгъанмыдыла?

-Атасын алгъанда, хар зат да ачыкъды – ол барып тохтагъан оруслу эди. Анасыны жанындан а –уллу аппасы керти окъуна чюйютлю болгъанды. Аны аты Мойша Бланк эди. Бир кезиуде архивледе Бланкны император Николай Первыйге письмосу табылгъанды. Анда жазылгъаннга кёре, Бланк «40 жыл алгъа» «чюйютлюлени харам этгенди», алай къатыны «диннге асыры табыннгандан» христиан диннги жаланда ол ёлгенден сора алгъанды, 1935 жылда январьда. Анга ол заманда Дмитрий деп атагъан эдиле.

Совет Союзну заманында уа Бланк бла байламлы архив документледен бирин Ленинни ниет нёгери Каменевге кёргюзтгендиле. Ол а аны Бухаринге элтгенди. Документни кёргюзте, Каменев,бурун тюбюнден сёлеше: «Мен не заманда да алай сунгланма»,- дегенди. Ол заманда Бухарин анга былай жууап бергенди: «Сени не сунгланынг бош эди, биз не этерикбиз ансы». Андан бери ол документни киши да кёрмегенди...

Мени сейирим: Ленин кеси тукъум тарыхындан кёп затны билмегенди. 1922 жылда партия жазылыуну кезиуюнде анга анкетаны толтурургъа тюшгенде, атасыны жанындан аппасы не ишлегенини юсюнден соруугъа ол: «Билмейме»,- деп жууаплагъанды.

Ахыры 4-чю бетдеди.

Адамланы тангларын, кюнлерин да сюймеклик бла жарытхан поэзия

Жашау жолу

Созайланы Солтанны жашы Ахмат, Къабарты-Малкъарны, Къарачай-Черкесни да халкъ поэти, КъМР-ни Къырал саугъасыны лауреаты 1941 жылда Акъ-Суу элде туугъанды. КъМКъУ-ну тарых-филология факультетин жетишмили бошагъанды. Окъууундан бёлюнюп, аскер борчун да сыйы-намысы бла толтурун къойтханды.

Урунуу жолун республиканы Басмада къырал жашырынлыкъланы сакълагъан управлениясында башлагъанды. 1982 жылда уа Созай улу Къабарты-Малкъарны Радио бла телевидение къырал комитетинде баш редакторну къуллугъун толтургъанды. Андан сора «Эльбрус» китап басманы таматасы болгъанды.

2003 жылда уа Ахматны КъМР-ни Жазыучуларны союзуну правлениясны председателине айыргъандыла. 2012 жылдан бери уа ол Тарых эм маданият эсгертмелени сакъ-

лау жаны бла Битеуроссей биригиуню Къабарты-Малкъарда бёлюмюне башчылыкъ этеди.

1968 жылда «Кюнню кёреме» деген биринчи китабындан башлап поэтни чыгъармачылыкъ жолу жылдан-жылгъа ёсе, кенгере барады. Анга шагъатлыкъны «Кюн ауанала» (аны ючюн автор 1978 жылда Къабарты-Малкъарны Ленинчи комсомолуну саугъасыны лауреаты болгъанды), «Къолла», «Эттенликни ачамо», «Аллах айтса», «Тангымы ауазы» эм башха китаплары да шагъатлыкъ этедиле.

Ахмат малкъар поэзиягъа анга дери жюрюмеген жанры назму жорукъла кийиргенди. Аны сёзлерине макъамла тагъылып, ала халкъ сюйген жырлагъа айланнгандыла. Чыгъармалары уа «Юность», «Дружба народов», «Дон» журналлада, «Литературный альманахда», «Литературная газета», «Литературная Россия» эм кёп башха ара газетледе бла журналлада басманнгандыла.

Кесини 75-жыллыгъына жетгенде да, поэт республиканы жамаат жашауына тири къатышады, чыгъармачылыкъ ишинде да жанры бийиклени излегенлейди. Созайланы Ахматны биогюннюю юбилейи бла байламлы биз да аны бла редакцияда ушакъ бардыргъанбыз.

Юбилейни аллында алыннган интервью

«Ана тилни мурдор ташы - юйюрдю, гыржын бишген от жагъады»

- Ахмат, биогюнлюкде сен малкъар тилде жазгъан хайт деген поэтлерибизден бирисе. Тилибизни хазнасы бусагъатда бираз унутула баргъанча кёрюнеди. Сени, ёз адабиятыбызны келечисинича, бу жаны бла оюмунг къалайды, сакълаялырбызмы бу къыйматыбызны келлик тёлюлеге?

Атасы Солтан эм анасы Науш бла.

-Биогюнлюкде эмда магъаналы сорууду бу. Халкъ миллионлукъ эсе да, аны тили болмаса, ол миллет тюйолдю. Тилни билир ючюн, кёп затны сакъларгъа, тутаргъа керекди. Аланы барысыны да мурдор ташы уа юйдю. Ётмек от жагъадан къалай чыгъа эсе да, тил да юйюрден тюз алай чыгъады. Биринчиси юйюр отда къалай бише эсе да, экинчиси да тюз алай, анда айныгъра керекди. Аны башха жерде къуралыр, жашнар онгу жокъду. Аны бла бирге уа тилни сюерге да керекди.

Расул Гамзатов, Шамильни айтханын къаталай, аз санлы халкъларгъа уллу къыйычла керекдиле дегенди, Абуталир а аз санлы халкъланы уллу шуёхлары болса игиди, дегенди. Бу сёзлеге багъа бичмейме, алай, мени оюмума кёре уа, бизнича халкъларгъа бирлик жетмейди. Къуру жазыучуууумбузну алсакъ окъуна, махтанырча биригиулюгюбюз жокъду. Алайда да, бир биринбизге жууукълукъгъа итинмесек, ёмюрлюк къыйматларыбызны сакъламасакъ, кеси кесибизге жау болурбуз.

- Сен чыгъармачылыкъ иш бла 60-чы жыллардан бери арымайталмай кюрешгенлей келесе, аны себепли санга бу сорууну берирге эркинбиз: поэтни гыржыны къыйынмыды?

- Бал къалач тюйюлдю! Алай поэтни поэт эттен кёп зат барды. Сёзсюз, бек алгъа Аллахдан келген фахму, хунер. Бирле алтын орталыкъ деген ангъламны къолгъа алып, аны жорукъларына кёре ишлерге юрешедиле. Аллай кёз къарам поэзияны жаууду. Жазыучулукъгъа толусунай, кеченгюкюнюнг болмай, кесинги аямай берилирге керекге неда аны бла ахырысы бла да кюрешмезге. Хау, ол а бек къийынды.

Алай, не сейир, не аламат, ишлерин жарты-къурту этерге сюйгенле къажыкъмаулукълары бла бийикликлени алыргъа иниледиле. Аны бла байламлы поэт Лев Озеровну айтханы эсиме тюшеди: «Фахмулулагъа болушургъа керекди, хунерсизле уа кеслери да амал табып чыгъарыкъдыла».

-Назмуларынгы араларында ата-ананга атагъанларынг да аслямдыла. Чыгъармачылыгынгда бу темагъа энчи магъана бериледи. Баям, сен от тизгинлеринг бла жюрек таралыуларынгы, тансыгъынгы алыргъа итинесе?

- Хау, атасы, анасы саула - насыплыладыла. Атам Солтан ЛУГ -да, ызы бла рабфакда окъуп чыкъгъанладанды. Анга аталгъан «Атам, сен кесинги кьоюп кеттенсе менде» деген назмуму энчи чертиргe сюе эдим. Ол бичген багъа, аны оюмлары манга, юйюрню жангыз жашына, эмда магъаналы эдиле. Кёп акъыллы сёзлери эсимде къалгъандыла.

Сёз ючюн, КъМКъУ-да окъуй тургъанымлай, университетни эркин тутушуудан чемпионатында алчы жерни алгъанымда, грамотамы кёрюп, ол бек къууанады. Мен а юйде да кесими эрлигими энтта бир кере ачыкълайым деп, арбазгъа чыгъып, уллу тюкгючлени жарыпт тебирейме, балтамы да ойнатып. Къарыууму салыпп ургъанымлай, къолумдагъаны сабыны боюну сынады.

Атам а бармагъы бла къатыма келчи деп кёргюзтеди да, былай айтады: «Къарыу недеди, билемисе? Ол сынарыкъны сындырмай, бузуллукъну бузмай ишлей билиудеди». Бу сёзле мени ол заманда сагъышха къалдыргъан эдиле. Андан сора кече белинде балтаны да ишлеп, аны жерине тапчыкъ сюеп, эртген бла уа окъууума шош болуп кетдим.

«Кюнню кёреме» деген китабма алгъан биринчи гонорарымдан атама тери чурукъла, анама уа ариу ал бота алгъан эдим. Къалай жарыгъан эдиле къартла ол саугъаларына, аны бла мени да къуундыра. Ол жарыкълыкъ бла жылыулукъ энтта да жюрегимдеди.

- Жоралаулагъа жеттен эсек, сен бир назмунгда тиширыусуз юй жарымайды, жырламайды, деп жазгъанса. Анга ушагъан тизгинлеге китапларингда терк -терк тюбейбиз. Биогюнлюкде аны юйюр жашауда маргъанасы?

- Тиширыуну даражасы, аны сыйы-намысы не заманда да бийикде болургъа тийишлиди. Аны бла мен бир жангы зат ачагъа излемейме. Алай таулу аналаны, эгечлени, къызланы энчиликлери болгъанларын чертиргe сюеме. Кёчгончолюк жыллада ала сакълагъандыла сабийлеribизни, къартларыбызны, юйюр от жагъабызны да.

Биогюнлюкде да, керек болса, билеклик этерге хазырдыла. Мен Акъ-Сууда эки тиширыуну юлгюге келтиригe сюеме. Ала юй бийчеледиле, аналадыла. Эрлери уа къара иш бла кюрешген огъурлу адамла. Алай ол кишилени жыйылгъан жерде кёрсенг, юслерини -баллары тазалыкъларына, тизгинлиликлеригe, сабийлерини низамлылыкъларына сейирге къаласа. Аны барысын да тиширыуларны юсललары этедиле. Мен аладан бирине назму окъуна такъгъанма, хурмет этгеними белгисине.

Эртте заманлада шимал-кавказ халкълада анасына, эгечине, саулайда тиширыулагъа эр киши не кёзден къарагъанына кёре аны акъыльына багъа бичгенди. Атам, жыл саны жеттенине да къарамай, бизге къоншу къызчыкъла кирселе окъуна, алагъа ёрге туруп тюбегенди. Тиширыу алгъын, бусагъатда да жашауну тутуругъуду, юйюрню баллангъаныды.

- Ахмат, бусагъатда сен Тарых эм маданият эсгертмелени сакълау жаны бла Битеуроссей биригиуню Къабарты-Малкъарда бёлюмюне башчылыкъ этесе. Анда ишигизни юсюнден да айтсанг эди.

- Бу биригиуде тёрт жыл ишлейме. Ол кезиуге бир талай жумушну тамамлагъанлыгъыбызны да айтыргъа боллукъду. Сёз ючюн, алгъаракъда белгили скульпторубуз Михаил Тхакумачеве аталгъан брошюра басмалагъанбыз. Ол, биз барыбыз да билгенибизча, республиканда аслам магъаналы эсгертмелени авторуду. Уллу Хорламны 70-жыллыгъына жоралап, сурат кёрмючле, кёлден жазмаланы эришиулерин, фотоаппарат бла алынngан суратланы конкурсларын къурагъанбыз, патриот акцияла бардыргъанбыз.

Республикада Уллу Ата журт урушха аталгъан эсгертмелеге да кёз-къулакъ болабыз. Быланы халлары, алгъынча, тозурап тюйюлдюле, адамла алагъа сакъдыла. Жарсыугъа, бу жаны бла ишни сюйгенибизча тамамларгъа ахчабыз алай эркин тюйолдю.

- Биз билгенден, насыплы атаса, аппаса. Жашларынгы, туудукъларынгы араларында сени ызынгдан жашауларын адабият бла байлагъанла уа бармыдыла?

- Угъай, Камал химикди, Жамал экономистди, Алим а юристликни сайлагъанды. Алай кертисин айтханда, дипломларындан эсе манга аланы адамлыкъышнарлы магъаналыды. Хау, бусагъатда тёлю башхады, аланы кеслерини оюмлары, акъыллары барды. Алай жашла бизни бла кенгешмегенлей бир жумушларын да тамамламайдыла, керек заманда, бирден ёрге къобуп билеклик да этедиле.

Сора туудугъум Лейля, быltыр Москвада Праволу академияны тауусуп, конкурсдан ётюп, ара шахарда уллу фирмада ишге тохташанды. Солуу кюнлеге келип, дунияны ариуун айтып, бизни къуундырып кеттенди. Башха туудукъчугъум Солтан а экинчи классда окъуйду, аны бешледен толгъан дневниги манга къайсы саугъаларымдан эсе да магъаналыды, багъалыды . Жашладан туугъанла барысы да ёхтемимдиле, жарыгъымдыла.

Ушакъны **ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат** бардыргъанды.

Кесамат

Таза шауданча, жерни жырып чыкъгъан фахму

Дунияда поэзияны сюймеген, аны фикирине бёлнмеген бар болурму? Бирде бу сагъыш акъылымы бийлесе, сайлап, арт асыраугъача тутхан китаплары-дмдан тизгинлени окъуучума. Ийнанмазлыкъла да чыгъарла.

Назмулада атангдан-анангдан, бирси жууукъларынгдан, жарсыугъа, эшиталмай, бирде уа акъылынга алалмай къалгъан затланы табаса, сора жюрегингги къызгъаны да чёгеди аны бла. Акъ сёзню сюйгенми, аны магъанасын багъалагъанымы бир заманда да жашырмагъанма. Нек дегенде ол аламат дуниялы. Ары бир киргенни андан чыгъары, айхай да, алай терк келмейди.

Болсада хар назмуну кесинг сюйгенча шатык окъуп да баралмайса. Кертиди, ол жырча айтылса, сёзле учаргъа, ушанат керирге, башхача айтханда уа, «тёгюлюрге» хазыр болсала, ма ол тизгинле - манга чынтты поэзиядыла. Бирде алгъай назмуланы тапсам, не дефтерге жазарма, не кёлюмден билирме.

КъМР-ни халкъ поэти Созайланы Ахматны поэзиясы да аллай тизгинледен толу болгъанын белгилерге тийишлиди. Аны атасына, анасына жоралап жазгъан назмулары («Атамы къоллары», «Эки къабыр» эм башхала) аланы окъугъан бир адамны да жюрегин къозгъамай, акъылын бийлемей къоярыкъ тюйюлдюле.

Отарланы Омар бла.

Къулийланы Къайсынны Юй-музейинде.

Къулийланы Къайсын: «Жашау-ёрлеудю!», дей эсе. Созай улу да: «Жашау-кюрешди!» деп, бизни анга ийнандырады. Ол аны харкюнлюк жумушладан, къазауатдан, гузабадан, тиричиликден толу болгъанын да ангылатады. Кюрешмегенн не бек тынч солургъа, тоюп жашаргъа сюйсе да, ол муратына жеталмазын, жашауну татыуын, магъанасын ангыламазын да чертеди. Адам улу, къадарын кюрешде къурагъанына, аны болушлугъу бла жангы даражагъа жетерине ийнана, былай дейди:

Кюнюнгю кесинг ишле, кесинг-Кёрсюнле кюрешни жарыгъын. Сени кючюнг юреште келсин, Жашама биреуге жалыныт.

(«Жашау-кюрешди»).

Кертиди, биогюнлюкде поэзияны алып къарасанг, кюрешни, ишлегенни махтар керекли болмаз, аны не сейири барды дерге да болурбуз. Алай а Ахматны чыгъармачылыгъыны чигинжиси олду. Поэт окъуучуну иш бла жангы жоллагъа, бийикликлеге чыгъарына ийнандырады.

Алай тюйюлмюдю да?! Эринчеклик, мёхеллик адамны игиликге къачан келтиргенди. Мечиланы Кязим да андан жазгъанды: «Ишлегенни кёлю-жарыкъ, Ишлемеген болур жазыкъ» деп кесини назмусунда. Созай улу да бизни ол акъылгъа келтиреди.

Ишлейме да, жарыкъ
Кюн болуп чыгъама,
Сёзлерим - атларым,
Жолумда чабама

(«Ишлейме»).

Бирде, Ахматны тизгинлерин окъуй, ол айтымланы назмула этипми кьойгъанды деп да келеди кёлюнге. Бир къарачыгъыз - «Юркюп баргъан жылкъы кибик, Озадыла жылларым...», «Ауруп жатады солдат, Кёзлерин да ачалмай...», «Адамгъа халкъдан улу саугъа жокъду. Аны унутхан саула ёлгеннге тенгиле, саулай»... Болсада ол аланы алай къурайды, гыллыууна, магъанасына, сёзлени жерлерине тап келишип къалгъанларына сейир этесе. Ол а Созай улуну кесини энчи назму жазыу тёресиди, бирсилеге ушамагъан. Аны чыгъармачылыгъыны ючюю да андады-башхаланы къатламагъанында, жангы жолланы излеуюнде, кеси айтханлай - кюрешинде.

Баям, хар жазыучуну, поэтнича, Ахматны поэзиясында таулу ананы сыфаты аслам жерни алады. Биз аны «Анам-жарыкъ тауум», «Къор болайым!», «Жукълайды анам», «Анам, жашчыгъым, мен» деген эм кёп бирси назмуларында эслейбиз. Кертиди, таулу тиширыуну, бютюнда ананы, сыфатын къурамагъан чыгъармачылыкъны биийгине жетер дерге да къыйынды.

Созай улуда уа аны жери, айхай да, тийишлисича - тёрдеди. Анга аталгъан тизгинле жюрек жылыудан, алдаусуз сюймекликден, къайгъырылукъдан толудула. Аны «Анам, бушто этип берчи жашынга» деген назмусунда къаллай бир ырахатлыкъ барды.

Бу чыгъарманы не заманда да окъу. Ол къачан эсе да бирде, эртте жазылгъан эди деп бирею айталлыкъ тюйюлдю. Алай кючлюдю аны жашау кертиликни суратлауу. Бу назмуну окъуй, кесинг да анангы къатына тюшюп къалгъанча боласа. Къайсы бириби татмагъанбыз аланы къолларындан бу таулу ашны - буштону.

Анам, бушто этип берчи жашынга,
Анда-берчи къолларынгы татыуу,
Жашауумда мен ашагъан
ашлада
Кёрмедим сени буштонгдан
татыулу.

«Ана гыржын этеди» деген назмуда уа къаллай бир кючкъарыу эслененди. Ананы сыфаты бла бирге тиширыу юйге къууат салгъан, аны тынчлыгъын, ырахатлыгъын сакълагъан да болгъанын къатлайды. Болсада поэт ананы къолларын бир керексиз омакъ затла бла тенглешдирмейди. Ол аланы берчли болгъанларын айтады, багъыр бла тенглешдиреди. Алай эсе уа - ол жашау кертиликни суратлайды, таулу ана бир ишден да артха турмагъанын, къыйынлыкъдан къачмагъанын ачыкълайды.

Бирсилеча, ол да табийгъатны, туугъан элини, ана тилини юсюнден да жазады назмула. Жарсыугъа, поэтге да жашау жаланда акъбаш таула, жерни кёкюрегин жырып чыкъгъан таза шаудан, къар жаугъан кече, сакъ жауун неда жаз башы гяхиник болуп къалмайды. Ол да, бизни къайсы бирибизча, жашауунда кьыйын, жюреги-кёзю да кюйген кюнгге да тюбейди. Алай аллай такъыйкъаланы, айхай да, кёпле къагъытха тюшюрюп, назмула къурап да къоялмайдыла. Созай улуда уа бардыла ала. Ол жаныны инжилгени, анасына термилгени бла бирге таулу жашны ана ёсдюрген тиширыугъа ёлчемсиз улан сюймеклигин ачыкълайды. Поэт ангылайды аллай такъыйкъаланы къайтып келмезликлерин, болсада, анасыны юсюнден айта, ачы сагъышларында татлы эсгериулеге бёленеди.

Ёмюрледен бери да халкъыбызда «акъгъа» уллу хурмет эттенгиле, сыйын кёрюп, багъалагъандыла. Акъ былайда -сютдю, айранды, бишлакъды. «Таякъ агъартырлыгъыгъыз бармыды юйде» деген сёзню уа барыбыз да билебиз. Алай уллуду аны магъанасы халкъда. Ма бу тема да Ахматны поэзиясында энчи жерни алады. Аны тизгинлерин окъуй, таулу халжаргъа тюшесе, жангы сауулгъан сютню ийисин эшитесе. «Акъ ийнекни желини, айча, толу. Бармакъларындан сют тамады. Акъ ийнекни сютюжылы» деп жазады ол. «Акъ ийнекле сауулсунча игиликге» деп, алгъыш да этеди.

Поэтни лирикасы кюн жылыуундан, жан тынчлыкъдан да толуду. Ол саулай дуниясы бир айтымгъа, бир тенглешдириуге сыйындырып къойгъанча да кёрюнеди. Сёз ючюн, Къол аязыма кюн намаз этте. Чынтты поэзия дегенинг, баям, олду. Не къошаргъа боллукъду бу тизгинге?!

Аны дагъыда бир сейир этдирген амалы барды. Ол тангны бир тёрегек затча кёреди, суратлайды. Анга уа окъуучусу да ийнанып къалады. Алай учундурады ол аны кесини тенглешдириулери бла: танг келеди алмача, тёгерек танг, жерибизге келеди къызыл танг, алмауурт танг (башха-башха назмуладан алыннгандыла).

Назмучуну сейир этдирген дагъыда бир заты барды. Ол къор болайым деген учу-къыйыры болмагъан магъаналы сёзюбюзню уста хайырлана билгенди. Бешик жырны да биз жаланда тиширыу, ана айтады деп алай ангылайбыз. Созай улуну чыгъармаларында уа анга да тюбейбиз.

«Къор болайым!»-дейдиле анала, Кёрюп болмай койсюз сауутланы. Дайым ёссюнле «къорболайымла», Ала - эгечлери умутланы.

Ахматны сёзлерине жырла да этилгендиле. Ма ол шарт а биотюн бек айтады бизге аны назмуларыны «учагъа» хазырлыкъларыны юсюнден. «Тангым тепсей келеди» деген жырны эшитмеген къайсыбыз барбыз?! Аны сагъыннганынглай окъуна, «Эрирей» халкъ ансамблибизни ауазы къулагъынга эшитилгенча боласа. Дагъыда «Манга ариу сёзле айт», «Ана тилим», «Сени излей» эм кёп башха жырлары бизни жырчыларыбызны репертуарларындадыла.

«Тангым тепсей келеди» деген сёзлеге зс бурчугъуз. Ала поэтни аны сёзню суратлау кючюн хайырлана билгенини шартыды. Кёз аллынга келтирсенг а бу тенглешдириуню - къалай хычыууну. Тилни, сёзню ариу, аман айтхан заманыбызда да бек уллуду магъанасы.

Огъарыда «тангны» боштан сагъынмагъанма. Халкъыбызы аны къагрэышларында, алгъышларында да уста хайыланады. Ахмат да аны жарыкъ жанын кесини поэзиясына кийиралгъанды. Алайды да, мындан ары да танглары тепсей, алмача къызара келсинле.

МОКЪАЛАНЫ Зухура,
филология илмуланы кандидаты.

СОЗАЙЛАНЫ Ахмат

Ата журт бла ана тил

Ата журту адамны
Намысыды, жырыды.
Ана тилни хар сёзю
Хар заманда жылыды.

Ата журт жюрегингде
Болсун, аны иги бил.
Къуучанда, бушууда да
Таматабыз - ана тил.

Эсгердим

Къарангылыкъ, эне келип
тауладан,
Жайлыкълагъа къанатларын
жайгъанды.
Жангы дырын ийис турад
хауада,
Тёгерекни шошлукъ бийлеп
алгъанды.

Къуш балала бийик, жылы уяда
Жукълайдыла, шош тюшлерин
кёрелле,
Жалан анда, Къозу ойнагъан
табада
Къойчу итле саллап бирде
юрелле.
Нек эсе да, шошлукъ къозгъай
жараны,
Мен кечеге кёп соруула да
бердим.
Гапалаула, Бекболатла
заманын
Бу жай кече дагъыда бир
эсгердим.

Тангым тепсей келеди

Тангым тепсей келеди,
Жангы кюнюм жырлайды.
-Неди насып?-дегеннге
Айтырыгъым былайды:

-Сен да, мен да жашайбыз,
Бир бирибизге къууана.
Андан сора не керекди
Экибизге бу дунияда?!

Мен кюн таякъланыча,
Тутама къолларынгы.
Шукур эте турама
Биргеме болгъанынга.
Сен келесе, келесе,
Юйюбюз, гюлча, жангы.
Терезеле ышара,
Айтама биогюн санга:

-Сен да, мен да жашайбыз,
Бир бирибизге къууана.
Андан сора не керекди
Экибизге бу дунияда?!

Жукълайды анам

Жукълайды мени анам.
Дунялада бар анам.
Къарап турама анга,
Жырын жырлай, от жана.

Къалкъыйдыла анамы
Гырхы болгъан къоллары,
Кёзлюклери да аны,
Намазлыгъы да, арып.

Бар жашагъан жылларын
Эски урчугъуна чулгъап,
Жашыны къайгъыларын
Тюшюнде кёре тургъан
Анам татлы жукълайды,
От мени бла эте ушакъ.
Терезедеги ай да
Къалкъыйды анама ушап.

Сени излей

Кюн жылыулу кёзлеринги
Кюн тюшледе кёрюрме мен.
Сени излей, жерлерингe
Жауун болуп келирме мен.

Ай жарыкълы кёзлеринги
Ай тюшледе кёрюрме мен.
Сени излей, кёзлерингde
Акъ къар болуп эririме мен.

Жаз жауунлу жолларынгы
Жаз тюшледе табарма мен.
Сени излей, жазларынгда
Танг гюл болуп чагъарма мен.

Табарма да, тау тангыча,
Кюлгенинги эшитирме мен.
Сени атынгы, саугъаныча,
Ёр жоллада эltирме мен.

Озгъан жылланы эсгере

Коллективде аны сыйы-намысы бийик эди

Бешжыллыкъны алчылары... Бу сёзлени шёндюгю тёлю эшитмегенди, аланы магъаналарын билген да этмейди. Алгъын а ала терк-терк айтылгъандыла. Ол кезиуге план салыннганды да, аны жалчытыргъа итиниулюк уллу болгъанды. Аны ючюн социалист эришиу окъуна бардырылгъанды. Ма анда хорлагъанлагъа айтылгъанды бешжыллыкъны алчылары деп. Бачиланы Мустафаны къызы Шура да жигер урунгъаны бла, жумушланы дайым да артыгъы бла толтуруп тургъаны бла ол атха тийишли болгъанды. Ол алгъын аты айтылып тургъан «Искож» комбинатда формовщица болуп кёп жылланы урунгъанды. Станокда сабий чурукъларга арт табанлыкъланы хазырлагъанды.

Мени къоулма Шурагъа Коммунист партиягъа кире туруп жазылгъан характеристикасы тюшгенди. «Ол ачыкъ сёзлюдю, тюзлюкге табынады, керек болса, аны къаты къоруулайды, къарысусузгъа не заманда да болушургъа хазырды, иш сынауун жак адамлагъа къызгъанмай береди. Жыл сайын бир-эки адамны есгини усталыгъына юйретеди. Сменни профоргуду, башламчылыкъ этген хунери барды. Адамланы ызындан тизе, социалист эришиуню ахшы къурай биледи.

Ишчи кюнню ичинде план бла 1900 къауум табанлыкъ чыгъарыргъа керек эди да, ол а 2700-2800-ни хазырлагъанды, низам,иш, техниканы тынгылы билиу – ма ол жорукъ бла урунады, жашайды. Къыз комбинатда бир ишчи усталыкъ бла чекленип къалмай, башхаларын да билирге итинеди. Автомат,жарым автомат станоклада да ишлерге юйреннгенди...»,-деп жазылгъанды анда.

Алайды да, таулу тиширыу кесини къол къыйынын Туугъан журтха чомарт бергенди, ишге къарыуун аямагъанды. Предприятияда аны аты игилик бла айтылгъанды, саугъаланмагъан жылы, кварталы да болмагъанды. Анга уа «Социалист эришиуде юйретген» деген белги, кёп грамотала, Урнууну Къызыл Байрагъыны ордени, алтын сагъат бла саугъаланнганы да шагъатлыкъ этеди.

ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлагъанды.

Аскер прокуратура

Сауутну эм окъланы букъдуруп тургъанды

Чегем районну сюдю ДОСААФ-ны район бёлюмюню 74-жыллыкъ башчысы Хаби Таовну хыйлалыкъ этгени эмда сауут эм анга окъла букъдургъаны ючюн терслеп, эркинлигин жюл бла жарымгъа условный халда сыйырыргъа деп аллай оноу чыгъаргъанды.

316 аскер гарнизон прокуратурадан бизге билдиргенлерича, 2014 жылда октябрь айда Таовха бир чегемли киши аны жашына машинаны жюрютюрге эмда «В», «С» категориялы правола алыргъа болушурун тилегенди. Алай 2014 жылда август айдан башлап ДОСААФ-ны район бёлюмюню водительлени юйретиргe лицензиясы болмагъаны ючюн бу ишни толтурургъа эркинлиги сыйырылгъан эди.

Болсада Таов жерлешинден аны жашырып, аны жашын окъутургъа сёз бергенди эмда андан 30 минг сом алгъанды. Ётюрюгю ачыкъ болмаз ючюн а, ол жаш адамны «В» категориялы машиналаны жюрютюрге юйретген дерслеге келиргe къойгъанды, алай аны курслагъа жаздырмагъанды эмда ачханы кассагъа тёлемегенди.

Жаш адам окъууну бошап, тийишли свидетельство, ызыбла уа правола да алгъанды. Болсада 316 аскер гарнизон прокуратураны къуллукъчулары тинтиулени кезиюнде бу бузукълукъланы ачыкълагъандыла. Ол шартла бла байламлы уголовный иш ачылгъанды, аны чеклеринде Таовну юйюнде бардырылгъан излеу ишлени кезиюнде «Вальтер» керох эмда 32 окъ табылгъанды. Юйню иеси айтханнга кёре, аланы ол 2003 жылда Чегемде орамладан биринде тапханды. Андан бери уа юйюнде сейфде букъдуруп тургъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Следствие управление

Оператив ишле бардырыладыла

РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де Следствие управлениясыны къуллукъчулары Россейни Уголовный кодексини 105-чи статьясыны 1-чи кесегине бузукълукъ этилгени бла байламлы тинтиуле ачхандыла, деп билдиргендиле бизге ведомстводан.

Следствие тохташдыргъаныча, быйыл 15 январьда 17 сагъат 20 минутда Прохладна районну Прималкинскае элинде Малка черекни жагъасында 1997 жылда туугъан жаш адамны ёлюгю табылгъанды. Аны боюнунда бла кёкюрегинде жаралары бардыла. Бу шартла бла байламлы уголовный иш ачылгъанды, тинтиуле бардырыладыла.

Гудучулукъ

Къызыуу бла тутхандыла

КъМР-де МВД-ни пресслужбасындан билдиргенлерине кёре, 15 январьда онекни сагъатда Нальчикни Клара Цеткин атлы орамында бетлеринде медицина маскалары бла эки жаш адам, пенсия берилир заманны сакълап, 76-жыллыкъ тиширыуну юйюне кирип, почтальоннга керохну тиреп, зор бла 97 минг сомну сыйыргъандыла эмда «Лада-Приора» машинагъа минип къачхандыла.

Оператив-излеу ишлени чеклеринде КъМР-де Ич ишлени уголовный бёлюмюню келечилери терк ызларындан болуп, аманлыкъчыланы тутхандыла. Ала 27-жыллыкъ алгъадан олтуруп чыкъгъан нальчикни эм аны эки нёгери эдиле. Тутулгъанла, аманлыкъ иш этгенлерин женгдирип, ахчаны, саугъаны да органлагъа тапдыргъандыла.

Хыйлачылыкъ

Алдан алгъан ахчасын хайырланалмагъанды

Лескен райондан бир фермер законлагъа бузукълукъла этип къырал субсидияла алгъаны тохташдырылгъанды, дел билдиргенди бизге КъМР-де МВД-ны пресслужбасындан.

Россейни МВД-сыны «Урванский муниципалитетле аралы бёлюмюню экономика къоркъуусузлукъ эм коррупциягъа къажау отделини къуллукъчулары ачыкълагъанларыча, Озрек элден фермер эл мюкллеге берилген къырал субсидия алыр мурат бла аны предприятиясына финанс болушлукъ керек болгъаныны юсюнден Эл мюлк министерстволгъа жалгъан документле хазырлагъанды. Алай бла анга 2,5 миллион сом тёленнгенди.

Предприниматель РФ-ни Уголовный кодексини 159.2-чи статьясыны 4-чю кесегине бузукълукъ этгени бла байламлы материалла ачылгъанды. Хыйлалыкъ бла къырал болушлукъ алгъанла уа уголовный жууапха тартыладыла. Аланы эркинликлери беш жылгъа дери сыйырылыргъа боллукъду.

Бизни корр.

Ленинни мыйысын тинтирлерин Брежнев нек буюргъанды

Ахыры. Аллы 2-чи бетдеди

3. Революциягъа ахчаны ким тёлегенди?

-Ленин революцияны немислилени ахчаларына этгенди,деген хапар жюрюйдю. Аны анга германлы финансист бла меценат Парвус келтиргенди,дейдиле. Ала фатыуаладыла. Документлеге кёре былай тохташдырылгъанды: Парвус ахча бла болушургъан айтыр ючюн, Ленин бла юч кере тюбеширге кюрешгенди -1915 жылдан башлап 1917 жылгъа дери. Алай а къыйыны зырафха кетгенди. «Революция таза къолла бла этилирге керекди»,-деп къойгъанды Ленин. Алай былайда башха шартны да билирге тийишлиди. Совет къырал бла байламлы тинтиуле бардырыгъан алим, битеу антисоветчиклени устазы Джордж Кенон деп биреу болгъанды. Россейде аны кёп ишлери басмаланнгандыла. Алай бир документ а уллу жашырынлыкъда тургъанды. Анга «Кенонну меморандуму» дейдиле. Анда «немисли ахчала» жалгъанла болгъанларыны юсюнден айтылады. Анга шагъатлыкъ этген шартла да келтириледиле. Россейни душманлары анга чабаргъа сыйтау излей тургъан заманда Германияда политикагъа эмда аскер къауумлагъа жуукъ болгъан адамла уллу нохтабаугъа киши да айыралмазча аламат жалгъан ахчаланы коллекциясын хазырлагъандыла. Ма ала тюшгендиле басмагъа. Ола Мурманскга, Архангельскге, Узакъ Востокга аскерлени кийирирге сыйтау болуп чыкъгъанды.

4. Ильич эмиграциядя кимни ахчасына монг жашау этгенди?

-Ильич бир къыралдан башхасына барып, багъалы кюнакъ юйледе жашагъанды, ресторанлада ашагъанды, ахчаларын банклада тутханды деп, теркдерк жазылыучуду. Ол затла Ленинни айтхылыкъ адежлигине арталлыда колишмейдиле. Мени къолумда тергеуле, архив документлени копиялары, письмола бардыла. Алагъа къарап ол, сёз ючюн, «Россейде капитализмни айнытыу», «Экономика этюдла» деген жазыу ишлерине, башха китапларына да къаллай бир ахча алгъанын биллике. Ол анасындан ахчачыкъ жиберирин тилеген кезиуле болгъандыла, аны алгъан да этгенди. Кертиди, иши ючюн хакъ алгъанда, аны къайтаргъанына бла къалгъанына юсюнден а киши жазаргъа унамайды. Бир шартны эсигизге салыргъа сюеме: 17-чи жылда ол партия нёгери Шляпниковха «ахчам болмагъандан, къатып къалыргъа тюшерик болур», деп жазгъанды. Кёп да бармай а ахча къоллу болгъанлыны юсюнден билдиргенди. Ол къайдан чыкъды да? Эки китабы ючюн иги кесек гонорар алгъанды.

Энди уа аны тыш къыраллада монг жашагъаныны бла къалгъанлыны юсюнден. Сёз ючюн, Цюрихни алып къарайыкъ. Ара комитетни тыш къыралда бюросуну членлери къаллай бир ахча къоратханлары жазылып тургъан дефтерле сакъланнгандыла. Анда ючеулен болгъанды - Ленин,Каменев, Зиновьев. Дагъыда АК-ны орус биросуну члени Шляпников. Алагъа партия казнадан 200 сом тёленнгенди. Ол ахча франклагъа кёчюрюлгенди. Анга дагъыда ала,газетлерини баш редакторларыча, 100 сом чакълы бир алгъандыла. Хар бирине литература ишлери ючюн да файдачыкъ тюшгенди. Ала газетле бла байламлыкъ жюрютгендиле. Ленин а аламысында «Марксизм и аграрные вопросы», «Империализм как высшая стадия капитализма» деген китапларын жазгъанды. Ала барысы да Россейде чыкъгъандыла,ол алагъа уллу гонорарла алып болгъанды.

5. Сабийи аны ючюн болмагъаны кертимиди?

-Бир-бир тарыхчыла Ленин саулугъунда кемчилиги болуп, тиширыуладан артха тургъанды, дейдиле.

Ол да таурухду. Жаш заманында аны тос тиширыулары болгъандыла. Инесса Армандны сюйгени уа - хакъды. Алай Крупская не айырылыу,не къалыу деп, сёзню чорт салгъанда, ол аны бла байламлыгъын юзгенди.

Къалай-алай болса да, Ленинни юйюрюнде сабийлени болмагъанлары кёп тюрлю хапарла тудурады. Аны эр киши ауруу болгъанды деп, баш сыйтауга аны саладыла. Алай шартла башха тюрлю айтадыла. Мария Александровна Ульянова тудукълары болурун асыры юсгенден, бир жол Надежда Константиновнагъа сени саулугъунг къалайды, «чыпчыкъ бла учуп келирин» къачан сакъларгъа боллукъду деп,ачыкъ соргъанды. Крупская уа былай жууаплагъанды: «Мени саулугъуму хатасы жокъду, алай чыпчыкъ бла уа иш бек осалды: ол не хазна учуп келсин».

Бир жылдан, Крупская Уфагъа сюргюнню ахыр кесегин тауусургъа келгенинде, врачха кесин кёргюзтгенди. «Надя,эштада, больницагъа жатарыкъ болур,-деп жазгъанды Владимир Ильич.- Доктор айтханнга кёре, аны тиширыу ауруууна тынгылы бакъмай жарарыкъ тюйюлдю». Доктор Федотов аны диагнозун тюз тохташдыргъанды - «генитальный инфантилизм». Ол заманда андан сау этер амал жокъ эди.

6. Генийни бедишли ауруулу къурутхады?

-Ленинни сифилиси болгъанды деген хапар биогюнлюкде да жюрюйдю. Алай бир ненча экспертиза барды. Биринчисин совет властыха жалынчакъ болмагъан тыш къыраллы специалистле бардыргъандыла. Ала салгъан диагнозгъа кёре, Ленин инсультланы хатасынан ёлгенди. Аны мыйысыны къан тамырлары бек тозурап эдиле. Алай сифилисни уа бир тюрлю шарты эслемегенди. Дагъыда, Ленинни 100-жыллыгъыны аллында да ол бедишли хапарла тохтамагъанлары ючюн, Брежнев жангыдан тинтиуле бардырырларын излегенди. Алимле Ленинни Москвада институтладан биринде сакъланнган мыйысын тинтгендиле. Мыйыгъа кёре уа адамны битеу аурууларын ачыкъларгъа боллукъду. Экспертиза этилгенди, сифилисни бир тюрлю шарты табылмагъанды. Алай мыйыу керти окъуна бек халек эди. Экспертле элгеннген окъуна этгендиле - бу адам къалай жашагъан болур,деп.

7. Мавзолейде тургъаны диннге келишемиди?

-Ленинни Мавзолейден кетиргe керекди, ол христиан диннге кёре асыралмагъанды, дегенле чыгъа-чыгъа туруучудула. Ала терсдиле. Тюнгты христиан адетди ол. Хыйса файгъамбар къалай асыралгъанды? Дорбунда, таш юсюнде. Склеплде асыray. Мавзолейге да алгъа склеп деп болгъандыла. Россейни православлый патчахлары бла императорлары да жерге бастырылмагъандыла, склепледе асыралгъандыла.

СПОРТ ШКОЛ

Жаш гёжефлени таукел атламлары

Элбрус районну сабий-жаш тёлю спорт школу гитчелени физкультура эм спорт бла кюреширге кёллендирип, ала саулукълу болуп ёсерлерине къайгъырып, бийик квалификациялы спортчуланы хазырлап келгенли элли жыл болады. Былтыр да ол борчларын жетишимли тамамлагъанды.

Грек-рим тутушуудан, боксдан, тау лыжаладан, спорт гимнастикадан, футболдан бла женгил атлетикадан бёлюмлеге 450-ге жуукъ сабий жюрюгенди. Элледе жашагъанлагъа да филиалла ачылгъандыла, ол санда Кёнделенде, Лашкутада, Биллымда эм Терс-Къолда. Отуз алты спортчуну 25 тренер юйретгендиле, аланы кёбюсюнню квалификация категориялары да барды. Школну келечилери 67 эришиуге къатышхандыла, аланы аламысындан майдалла бла къайтхандыла.

Бютюнда бек грек-рим тушуу бла кюрешгенле къууандыргъандыла. Умутландыргъан жаш гёжеф Покияланы Жамболат алты турнирде болгъанды да, биринден да майдалсыз къайтмагъанды. Россейни чемпионатында эм кючлюлени тизмесине киргенди, ызы бла къыралны жыйымдыкъ командасыны санында Европалы миллетлени кубогу эмда Къазахстанны президентини кубогу ючюн эришиуледе хорлагъанды, Сербияда халкъла аралы турнирде бла эки битеуроссей эришиуде атын айтдыргъанды.

Покияланы Мурат да дайым да призёрланы санындады. Румынияда халкъла аралы турнирде бла Россейни биринчилигинде - алтын, Бразилияда дунияны эмда Москваны биринчиликлеринде уа кюмюш майдалла къытханды. Жансуйланы Керим а СКФО-ны кюмюш призёру болгъанды, Боташланы Элдар да Азовда битеуроссей турнирде хорлагъанды.

Эм кёп эришиуге онбешжыллыкъ спортчу Аслан Толов къатышханды эм барысында да алчы жерлеге чыкъгъанды. Ол санда Россейни биринчилигинде - хорлагъандан сора Сербияда Европаны биринчилигинде - «доммакъны», Окъучуланы спартакиадаларында - «кюмюшню», Приволжский федерал округу биринчилигинде да «доммакъны» алгъанды. Лукияланы Элдар бла Руслан, Бийчеккуланы Даулет, Покияланы Зариф, Кацийланы Абдуллах, Моллаланы Магомет, Будайланы Омар, Дадуланы Мусабий, Къудайланы Заур эм башхала да ахшы кёрюмдюле болдургъандыла.

Алай бла грек-рим тутушуу бла кюрешгенлени аралында спортну сыйлы устасы, Россейни спортну жети устасы, спортну устасына сегиз кандидат эмда беш биринчи разрядлы спортчу бардыла. Спортну устасыны нормативин Жансуйланы Керим, Кульчаланы Руслан, Жаппуланы Жонюс толтургъандыла. 297 адам разрядла алгъандыла. Сегиз гёжеф къыралны жаш тёлю, юниор эм абадан жыйымдыкъ командаларына киредиле.

Тырныауузда болгъан битеуроссей турнирде жаш боксчула Альберт Кагаов, Афашокъаланы Расул бла Къулийланы Муса хорлагъанланы санына къошулгъандыла. Тау-лыжа спортдан саугъа жерлени Виктория Погосянц, Бийчекуланы Аминат, Анаханы Маргарита, Моллаланы Саида, Байсолтанланы Тенгиз алгъандыла. Гитче гимнастла да умутландырадыла.

Бу шартла барысы да мында иш тынгылы къуралгъанын кёргюзтедиле. Сабийле жетишимли болур ючюн, аны директору, Россейни сыйлы тренери Покияланы Юрий, тренерле Этезланы Хусейн, Чеченланы Артур, Хапаланы Аслан, Ачабайланы Музафар, Балаланы Алим къолларындан келгенни аямай кюрешедиле.

Спорт школ кеси да районну Физкультура эм спорт комитети бла бирге грек-рим тутушуудан эки тёрели битеуроссей турнир ётдюргенди, биогюнлюкде да спортну алты тюрлюсюнден окъуучуланы спартакиадаларын бардырады.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Суратлада: жаш гёжефле; жарау этиу.

Суратла авторнудула.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары)
ТОКЪУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика жашау бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашау - 42-67-68, 42-24-02.
Культура - 42-75-82.
Социальный-экономика - 42-66-73, 40-59-18.
Жангылыкъла эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм реклама - 42-37-94.
Тилманчла - 47-31-28. Энчи корреспондент - 42-68-72. Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-ге бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнюда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Тикаланы Фатима - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасары;
Геляланы Валентина- (1, 2 - чи бетле), Бийчекууланы Жаннета - (3, 4 - чю бетле) - корректорла.

Тиражы 2050 экз. Заказ № 61
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почта: elbor_50@mail.ru